

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 4, Article Number:D0077

FINE ARTS

Received: August 2011
Accepted: October 2011
Series : D
ISSN : 1308-7290
© 2010 www.newwsa.com

Hasan Arapgirlioğlu
Kübra Dilek Tankız
Inonu University
hasanjazz@hotmail.com
Malatya-Turkey

**MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI ÖZEL YETENEK SINAVLARINA BAŞVURAN ADAYLARIN SOSYO-
DEMOGRAFİK AÇIDAN BAŞARI DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Müzik Öğretmenliği Programına başvuran adayların, sosyo-demografik özellikleri ile başarı durumları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırma 2010-2011 Eğitim Öğretim yılı özel yetenek sınavına başvuran 387 adayla gerçekleştirilmiştir. Adayların sosyo-demografik özellikteki bağımsız nitelik içeren; Cinsiyet, mezun olunan lise türü, yaşantının çoğunun geçirildiği yer-bölge, anne-baba eğitim durumu, aile aylık gelir (varsa adayın geliri de dahil), aile müzik ilgi durumu, özel yetenek sınavlarına hazırlık süresi ve hazırlanma biçimleri, hazırlık süreci dışında müzik eğitimi alma durumu, sınavda performans gösterdiği çalgı değişkenlerine göre başarı durumları incelenmiştir. Veriler yüzde-frekans cinsinden çapraz tablolarla değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda; kız-erkek aday sayısının birbirine yakın olması, GSSL çıkışlı adayların yüksek olması, adayların büyükşehirden gelme oranının yüksek olması, anne-babanın müzikle ilgili olması dikkat çekici unsurlardır.

Anahtar Kelimeler: Müzik Özel Yetenek Sınavı, Müzik Öğretmenliği
Adayları, Müziksel Başarı, Sosyo-Demografi, Başarı

**EVALUATION OF THE APPLICANTS' SUCCESS SITUATIONS IN ENTRANCE EXAMINATIONS OF
MUSIC TEACHER TRAINING PROGRAMMES IN TERMS OF SOCIO-DEMOGRAPHIC VARIABLES**

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the relationship between the success situations and socio-demographic traits of the applicants of 2010-2011 academic years' special talent(entrance) examinations in İnönü University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education, Music Teaching Programme. The study was carried out with 357 entrants who were applied for the special talent (entrance) examinations in the academic year of 2010-2011. Applicants' success situations were examined according to the socio demographic variables individual in quality such as gender, the type of high school they graduated from, the place - region in which most of the life time were spent, parents' educational level, families' monthly income(applicants' income was included too, if existed), families' interest in music, the length of the preparation period for the exams and the way applicants did it, the situation of having music education aside from the preparation period (buna situation of having previous background diyebilirmiyiz) and the instrument performed. The data were evaluated in terms of percentage-frequency by using cross tabulation. Noticeable findings were encountered at the end of the study indicated that, there was a close proximity between the number of male and female applicants, the applicants graduated from High Schools of Fine Arts were higher in number, the students coming from the bigger cities were higher in ratio, and there was parental interest in music.

Keywords: Special Talent Exams of Music, Music Teaching
Candidates, Musical Success, Socio-Demography,
Success

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Türkiye’de müzik eğitimi sunan kurum ve kuruluşlar, verilen eğitimin amaçları doğrultusunda farklılıklar göstermektedir. Örgün, yaygın ve mesleki olmak üzere her kademedede müzik eğitimi verilmektedir. Özellikle mesleki müzik eğitimi alanında özel yetenek sınavı ile öğrenci alan kurumlar; Konservatuarlar, Güzel Sanatlar Fakülteleri (müzikoloji, müzik teknolojileri vb.) ve Eğitim Fakülteleri (müzik öğretmenliği programları) olarak sıralanabilir. Ayrıca ortaöğretim kademesinde eğitim veren Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri de müzik alanında özel yetenek sınavı ile öğrenci almaktadırlar. İlgili kurumların müzik alanındaki programlarında verilen mesleki eğitimin amacı; müzik eğitimcisi, müzik araştırmacısı, müzik performansını gösteren sanatçılar, diğer bir anlatımla icracılar yetiştirmek ve bu bireyleri ülkemizin eğitim-sanat hayatına kazandırmaktır. Öte yandan bu programlarda yapılan özel yetenek sınavları, kurumların amaçlarına ve alt testlerin düzeylerine göre farklılık taşısa da, temel yapıda benzerlik göstermektedirler. Örneğin; Müziksel İşitme, Müziksel Çalma ve Müziksel Söyleme alanları her kurumda, özel yetenek sınavlarının temelini oluşturmaktadır. Bu alanlara Müziksel Yazma ve Müziksel Okuma alanları da eklenebilir.

Öğrenciyi tanıma ve bu amaçla bilgi toplama gereksinimi, seçme-yerleştirme, değerlendirme ve tanıma hizmetleri için söz konusu olan uygulamaları içerir. Okul ortamında öğrenciye ilişkin bireysel, eğitsel, mesleki, kişisel, duygusal ve sosyal nitelikteki bilgiler, yöneticilere, öğretim elemanlarına, anne-babalara, hizmet personeline ve bireyin kendisine yarar sağlar.

Yöneticiler; Elde edilen bilgilerle okul programında ve eğitim faaliyetlerinde gerekli değişme ve iyileştirmeleri, okuldaki öğrencilerin nitelikleri ve gelişim düzeyleri hakkındaki bilgilerden yararlanarak daha gerçekçi planlama ve düzenlemeler yapabilir, özel programlar ve sınıflar oluşturabilirler.

Öğretmenler; öğrencilerin özelliklerini daha iyi tanıyabilir ve ona göre bireysel ve akademik yardımda bulunabilirler. Öğrencilerin okul çalışmalarındaki gelişmelerine ve gelişmeler ile ilgili durumlarını daha iyi görebilir ve anlayabilirler. Öğrencileri tanımak, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin başarısını geniş ölçüde etkiler. Öğrencilerin tanınması, onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun programlar hazırlama ve problemlerine uygun çözüm yollarını bulma olanağını arttırır.

Öğrenciler; kendilerini, okulu ve çevreyi tanımaları ve kendileri hakkında alacağı kararlarda gerçekçi olmaları yönünde bu bilgilerden yararlanırlar. Ayrıca öğrencilerin kendilerini tanımaları kişisel gelişmelerini daha somut olarak görebilmelerine, yetenekleri ile başarı ve çalışmaları arasındaki uyum ve uyumsuzlukları daha açık görebilmelerine, uygun planlar yapabilmelerine de yardım eder.

Veliler; **Çocuklarının** çeşitli özellikleriyle ilgili bilgiler sayesinde çocuklarını gerçekçi olarak daha iyi tanıyabilirler. Çocukları ile ilgili yapılan eğitsel, mesleki, kişisel gelişmeleri ve yönlendirmeleri daha somut olarak kavrayabilir, görebilir, dolayısıyla da çocuklarına ve okula daha çok yardımcı olabilirler. (yeniram.int)

Her organizasyon, geçmiş başarılarından ve tecrübelerden gelecek için daha iyiye yönelmede bilgi üretmeli ve ürettiği bu bilgiyi de kullanmalıdır. (Cafoğlu, 1996 :47). Her türlü yüksek öğretim kurumu veya daha da indirgenerek alan eğitimi programlarında yapılacak sosyo-demografik çalışmalar öğrenci durumlarının belirlenmesinde, kurumun misyon ve vizyonunun oluşturulmasında, ders içi-ders dışı etkinliklerde, eğitim-öğretim kalitesinin arttırılmasında önemli rol oynayacaktır.

- **Problem:** Yetenek sınavlarına başvuran adayların sosyo-demografik nitelikteki bağımsız değişkenleri ile genel başarı durumları arasındaki ilişkiler ne düzeydedir?
- **Araştırma Modeli:** Araştırmada İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı Özel Yetenek Sınavına giren adayların kişisel özellikleri ile sınavda kullanılan müziksel alana ilişkin puanlar arasındaki durum tespiti yapılmaktadır. Bu nedenle araştırma betimsel nitelik taşımaktadır.
- **Evren ve Örneklem:** Araştırmanın evrenini 2010-2011 yılı İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı Özel Yetenek Sınavına giren adaylar oluşturmaktadır. Araştırma evrenine ulaşma güçlüğü olmadığı dikkate alınarak örneklem alma yoluna gidilmemiş, çalışma evreni üzerinden araştırma yürütülmüştür. Böylece çalışma evrenini ilgili üniversitenin özel yetenek sınavına giren 387 aday oluşturmaktadır.
- **Sayıtlılar:** Araştırmanın üzerinde şekillendiği temel sayıtlılar şunlardır:
 - o Adaylar kişisel bilgi formunu samimi ve gerçekleri yansıtan bir biçimde doldurmuşlardır.
 - o Puanlayıcılar, adayların puan durumlarının belirlenmesinde tarafsız ve samimi davranmışlardır.
 - o Adaylar müziksel becerilerini; heyecan, kaygı, motivasyon eksikliği gibi etkenler yüzünden, farklı düzeylerde de olsa, sınavda yansıtmaya olanağı bulmuşlardır.
 - o Araştırmanın kuramsal bilgiler bölümünde kullanılan kaynaklardan elde edilen veriler geçerli ve güvenilirlerdir.
- **Sınırlılıklar:** Araştırma, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı ve aynı yıl İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı Özel Yetenek Sınavına giren adaylar ile sınırlandırılmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırma müzik öğretmenliği programı özel yetenek sınavlarına başvuran adayların birey, okul, aile, çevre vs. ile sosyo-demografik özelliklerini ortaya koyması, adayların bireysel özellikleri ile başarı durumları arasındaki ilişkiler hakkında fikir vermesi bakımından önem taşımaktadır. Müzik eğitimcileri, aileleri, öğrenci adaylarını, araştırmacıları ve ilgili makamları aydınlatması, daha sonraki çalışmalara ışık tutması açısından da yararlı olacağı düşünülmektedir.

3. DENEYSSEL YÖNTEM (EXPERIMENTAL METHOD)

Kullanılan verilere, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı'ndan ilgili izinler alınarak ulaşılmıştır. Verilerin toplanması süreci, iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama; "Kişisel Bilgi Formu" oluşturulması ve bu formun adaylara uygulanması aşamasıdır. İkinci aşama ise; adayların sınavda kullanılan puanlarına, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı'nın ilgili biriminden ulaştırılmasıdır.

Öncelikle adaylara, 2010-2011 yılı İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı Özel Yetenek Sınavına başvuru aşamasında kişisel bilgi formu

uygulanmıştır. Adayların formu doldurmaları aşamasında, her adaya bireysel olarak sorular hakkında bilgiler verilmiş, araştırmacı tarafından hassas görülen, bazı temel noktalara ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Kişisel bilgi formunda 19 soru sorulmuştur. Bu sorular; ad-soyad, cinsiyet, yaş, medeni durum, yaşantının çoğunun geçirildiği yer-il-bölge, anne ve babanın yaşantılarını geçirdikleri yer-il-bölge, ailenin aylık geliri (varsa adayın geliri de dahil), anne ve babanın eğitim düzeyi, ailede müzik ile ilgilenen kişi olup olmadığı ve varsa kişi ya da kişilerin ilgi düzeyi, mezun olunan lise türü, özel yetenek sınavlarına hazırlık süresi ve hazırlanma biçimi, okul ve özel yetenek sınavlarına hazırlık süreci dışında müzik eğitimi alma durumu, sınavda performans gösterdiği çalgı değişkenine göre başarı durumları incelenmiştir. Bu amaçla çapraz tablolar oluşturulmuştur. İki değişken için Kay-kare testi uygun görülmesi olmasına rağmen, alt amaçların önemli bir kısmında, serbestlik derecesinin birden büyük ($sd > 1$) olduğu durumlarda beklenen değeri 5'ten küçük gözenek sayısı %20'yi aşmıştır. Beklenen değerin küçük olduğu satır/sütun düzeylerinde mantıklı birleştirmeler yapılamaması ve bu gözeneklerin azaltılması için satır/sütunların ilgili düzeylerinin analiz dışı bırakılmaması sebebiyle sadece frekans ve yüzdelerin belirtildiği çapraz tabloların verilmesi uygun görülmüştür (Büyüköztürk, 148: 2007). Elde edilen sonuçlar tablolar aracılığıyla verilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM (FINDINGS AND DISCUSSION)

Bu bölümde adayların sosyo-demografik özellikteki bağımsız nitelik içeren; Cinsiyet, mezun olunan lise türü, yaşantının çoğunun geçirildiği yer-bölge, anne-baba eğitim durumu, aile aylık gelir (varsa adayın geliri de dahil), aile müzik ilgi durumu, özel yetenek sınavlarına hazırlık süresi ve hazırlanma biçimleri, hazırlık süreci dışında müzik eğitimi alma durumu, sınavda performans gösterdiği çalgı değişkenlerine göre başarı durumları incelenmiştir. Bu amaçla çapraz tablolar oluşturulmuştur. İki değişken için Kay-kare testi uygun görülmüş olmasına rağmen, alt amaçların önemli bir kısmında, serbestlik derecesinin birden büyük ($sd > 1$) olduğu durumlarda beklenen değeri 5'ten küçük gözenek sayısı %20'yi aşmıştır. Beklenen değerin küçük olduğu satır/sütun düzeylerinde mantıklı birleştirmeler yapılamaması ve bu gözeneklerin azaltılması için satır/sütunların ilgili düzeylerinin analiz dışı bırakılmaması sebebiyle sadece frekans ve yüzdelerin belirtildiği çapraz tabloların verilmesi uygun görülmüştür (Büyüköztürk, 148:2007). Elde edilen sonuçlar tablolar aracılığıyla verilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Adayların cinsiyete göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 54'de yer almaktadır.

Tablo 1. Adayların cinsiyetlerine göre başarı durumları
(Table 1. Applicants' success situations according to gender)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Kız	n	15	163	178
	%	8.4	91.6	100.0
Erkek	n	15	194	209
	%	7.2	92.8	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 1 incelendiğinde, 178 kız adayın 15'inin %8.4 oranla; 209 erkek adayın ise yine 15'inin %7.2 oran ile sınavı kazanarak başarılı oldukları tespit edilmiştir. Adayların cinsiyete göre birbirlerine

yakın dağılım gösterdiği ya da diğer bir anlatımla adayların başarı durumlarında cinsiyete göre farklılık olmadığı görülmektedir.

Adayların mezun oldukları lise türüne göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 55'te yer almaktadır.

Tablo 2. Adayların mezun olunan lise türüne göre başarı durumları
(Table 2. Applicants' success situations according to the type of high school being graduated)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
GSSL	n	25	163	188
	%	13.3	86.7	100.0
Genel Lise	n	4	156	160
	%	2.5	97.5	100.0
Diğer	n	1	38	39
	%	2.6	97.4	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 2'ye bakıldığında, kazanan adaylarının oranı Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi (GSSL) mezunu olan 188 adayda %13.3 iken, bu oranın genel lise mezunu olan 160 adayda %2.5'e, diğer lise türlerinden mezun 39 adayda ise %2.6'ya düştüğü tespit edilmiştir.

GSSL mezunu adayların daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu durumun GSSL kurumlarında mesleki müzik eğitimi verilmesinden dolayı, bu lise türünden mezun olan adayların sınavlara daha nitelikli bir eğitim ile hazırlanmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Adayların yaşantılarının çoğunu geçirdikleri yere göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 56'da yer almaktadır.

Tablo 3. Adayların yaşantısının çoğunun geçirildiği yere göre başarı durumları

(Table 3. Applicants' success situations according to the place in which most of the life time were spent)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Büyükşehir	n	16	82	98
	%	16.3	83.7	100.0
İl	n	12	195	207
	%	5.8	94.2	100.0
İlçe	n	1	51	52
	%	1.9	98.1	100.0
Kasaba-Köy	n	1	29	30
	%	3.3	96.7	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 3 incelendiğinde, yaşantısının çoğunu büyükşehirlerde geçiren 98 adayın %16.3'ünün sınavı kazandığı görülmektedir. İllerde geçiren 207 adayın %5.8'inin, ilçelerde geçiren 52 adayın %1.9'unun, kasaba ve köylerde geçiren 30 adayın ise %3.3'ünün sınavda başarılı oldukları gözlemlenmektedir. Büyükşehir ile karşılaştırıldığında il, ilçe ve kasaba-köylerde yaşantısının çoğunu geçiren adayların kazanma oranlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Yaşantısının çoğunu büyükşehirlerde geçiren adayların daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu durumun, büyükşehirlerde yaşam kalitesinin her alanda daha nitelikli olması sebebi ile yaşantısının çoğunu büyükşehirlerde geçiren adayların eğitim alanında daha iyi imkânlardan yararlanmalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Adayların yaşantılarının çoğunu geçirdikleri bölgeye göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 57'de yer almaktadır.

Tablo 4. Adayların yaşantının çoğunun geçirildiği bölgeye göre başarı durumları

(Table.4 Applicants' success situations according to the region in which most of the life time were spent)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Akdeniz	n	8	66	74
	%	10.8	89.2	100.0
Ege	n	1	3	4
	%	25.0	75.0	100.0
Marmara	n	1	10	11
	%	9.1	90.9	100.0
Doğu Anadolu	n	2	121	123
	%	1.6	98.4	100.0
Güneydoğu Anadolu	n	12	78	90
	%	13.3	86.7	100.0
Karadeniz	n	0	23	23
	%	.0	100.0	100.0
İç Anadolu	n	6	56	62
	%	9.7	90.3	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 4 incelendiğinde, sınavı kazanan adayların 12'sinin Güneydoğu Anadolu Bölgesi, 8'inin Akdeniz Bölgesi, 6'sının ise İç Anadolu Bölgesi'nde yaşantılarının çoğunu geçirdikleri görülmektedir. Toplam 30 adaydan 26'sının bu üç bölgede yaşantılarının önemli bir kısmını geçirdikleri gözlemlenmektedir. Bu durumun sınava bu bölgelerden katılım oranı ile ilgili olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda Doğu Anadolu Bölgesi ile beraber en fazla katılımın yaşantısının çoğunu bu bölgelerde geçirmiş olan adaylarda olduğu saptanmıştır. En yüksek sayıda katılım 123 aday ile Doğu Anadolu Bölgesi'nden olmasına rağmen, kazanan kişi sayısı sadece 2 olup, bu üç bölgeye göre daha düşük konumdadır. Kazanan aday sayısının en fazla olduğu üç bölge incelendiğinde, yaşantısının çoğunu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde geçiren adaylarda kazanan adayların oranının %13.3 ile diğer gruplara göre en yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bu oranın sırasıyla Akdeniz Bölgesi'nde %10.8, İç Anadolu Bölgesi'nde %9.7 ile azaldığı görülmektedir. Kalkınma düzeyi düşük olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşantısının çoğunu geçirenlerin, kazanan aday bakımından en üst konumda olması dikkat çekicidir.

Yaşantısının çoğunu Ege ve Marmara Bölgelerinde geçirenlerin katılımı düşük olup, her bölgeden birer tane olmak üzere 2 aday sınavı kazanmıştır. Yaşantısını Karadeniz Bölgesi'nde geçiren 23 adaydan ise hiçbiri sınavda başarılı olamamıştır.

Adayların anne eğitim durumuna göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 58'de yer almaktadır.

Tablo 5. Adayların anne eğitim durumuna göre başarı durumları
(Table 5. Applicants' success situations according to the educational levels of their mothers)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Okuryazar olmayan	n	1	35	36
	%	2.8	97.2	100.0
İlköğretim	n	13	183	196
	%	6.6	93.4	100.0
Lise	n	11	99	110
	%	10.0	90.0	100.0
Üniversite	n	5	39	44
	%	11.4	88.6	100.0
Lisansüstü	n	0	1	1
	%	.0	100.0	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Kazanan adaylara bakıldığında, en yüksek oranın %11.4 ile annesi üniversite mezunu olan adaylarda olduğu görülmektedir. Annesi okuryazar olmayan 36 adaydan 1'i %2.8 oran ile diğer gruplara göre daha düşük başarı göstermişlerdir. Anne eğitim durumu lisansüstü olan sadece 1 adayın olduğu ve sınavı kazanmadığı görülmektedir. Kazanan adaylardan, annesi üniversite mezunu olanların en yüksek oranda olması durumu; üniversite mezunu bir annenin eğitim düzeyi yüksek bir birey olarak daha bilgili ve bilinçli bir biçimde çocuklarının eğitim sürecine yardımcı olabilme noktasında daha yeterli bir donanıma sahip olması nedeniyle ortaya çıktığı düşünülebilir. Adayların baba eğitim durumuna göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 59'da yer almaktadır.

Tablo 6. Adayların baba eğitim durumuna göre başarı durumları
(Table 6. Applicants' success situations according to the educational levels of their fathers)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Okuryazar olmayan	n	0	4	4
	%	.0	100.0	100.0
İlköğretim	n	11	134	145
	%	7.6	92.4	100.0
Lise	n	8	144	152
	%	5.3	94.7	100.0
Üniversite	n	10	72	82
	%	12.2	87.8	100.0
Lisansüstü	n	1	3	4
	%	25.0	75.0	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 6 incelendiğinde, kazanan adayların oranı babası üniversite mezunu olan 82 adayda %12.2, ilköğretim mezunu olan 145 adayda %7.6 ve lise mezunu olan 152 adayda %5.3 olarak görülmektedir. Babası lisansüstü eğitim programlarından mezun olan sadece 4 aday olması yani katılımın az olması bir yana bırakıldığında, anne eğitim durumunda olduğu gibi babası üniversite mezunu olan adaylar, diğer bir anlatımla baba eğitim durumu yüksek olan adaylar daha başarılı olmuşlardır.

Baba eğitim durumu okuryazar olmayan 4 adaydan hepsinin başarısız olduğu tespit edilmiştir. Babası lisansüstü eğitim durumunda

olan aday sayısının düşük olduğu (4 aday) ve bu adaylardan 1'inin başarılı olduğu gözlemlenmektedir. Babası ilköğretim mezunu olan adayların kendi içlerindeki kazanma oranının (%7.6); babası lise mezunu olan adaylara göre (%5.3) daha yüksek olması dikkat çekicidir.

Adayların aile müzik ilgi durumuna göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 60'da yer almaktadır.

Tablo 7. Adayların aile müzik ilgi durumuna göre başarı durumları
(Table 7. Applicants' success situations according to their parents
interest in music)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Yok	n	7	73	80
	%	8.8	91.2	100.0
Dinleyici	n	6	105	111
	%	5.4	94.6	100.0
Amatör Düzeyde	n	12	124	136
	%	5.4	94.6	100.0
Müzik Eğitimsi	n	5	47	52
	%	9.6	90.4	100.0
Besteci-İcracı	n	0	8	8
	%	.0	100.0	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 7'ye bakıldığında, kazanan adayların oranının ailesinde müzik eğitimcisi olan 52 adayda en yüksek (%9.6) olduğu görülmektedir. Bu oranın ailesinde hiçbir bireyde müzik ilgisi olmayan 80 adayda %8.8 olduğu, sadece dinleme alışkanlığı olan bireylerin bulunduğu 111 adayda ve amatör düzeyde ilgilenen (çalgı çalan, korolara katılan vb.) 136 adayda eşit olduğu (%5.4) tespit edilmiştir.

Ailesinde mesleki açıdan, besteci-icracı bulunan sadece 8 adayın sınava katılması ve bu adayların hiçbirinin sınavı kazanamaması ile ailesinde müzik ilgisi olmayan adayların kendi içlerindeki kazanma oranının (%8.8); ailesinde dinleyici (%5.4) ve amatör (%5.4) düzeyde müzik ilgisi bulunan bireylerin olduğu adayların kazanma oranına göre yüksek olması dikkat çekicidir.

Adayların, aile aylık gelir durumuna göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 61'de yer almaktadır.

Tablo 8. Aile aylık gelir durumuna göre başarı durumları
(Table 8. Applicants' success situations according to the monthly
income of their family)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
0-499	n	1	33	34
	%	2.9	97.1	100.0
500-999	n	7	106	113
	%	6.2	93.8	100.0
1000-1499	n	8	105	113
	%	7.1	92.9	100.0
1500-1999	n	8	74	82
	%	9.8	90.2	100.0
2000-2499	n	3	15	18
	%	16.7	83.3	100.0
2500-2999	n	0	12	12
	%	.0	100.0	100.0
3000 ve üstü	n	3	12	15
	%	20.0	80.0	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 8 incelendiğinde, 30 kazanan adayın aile aylık gelir durumlarının 8'inin 1500-1999 TL, yine 8'inin 1000-1499 TL ve 7'sinin 500-999 TL aralığında olduğu gözlemlenmektedir. 30 kazanan adayın 23'ünün 500-1999 TL aralığındaki gelir durumuna sahip ailelerden geldikleri tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu üç grubun sınava katılan 387 adayın 308'ini oluşturduğu saptanmıştır. Kendi içlerinde kazanan adayların oranı 1500-1999 TL aralığında %9.8, 1000-1499 TL aralığında %7.1, 500-999 aralığında %6.2 olduğu görülmektedir.

Adayların sınavlara hazırlık süresine göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 62'de yer almaktadır.

Tablo 9. Adayların sınavlara hazırlık süresine göre başarı durumları
(Table 9. Applicants' success situations according to the length of the period of preparation for the examination)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
6 Aydan Az	n	1	55	56
	%	1.8	98.2	100.0
6 Ay-1 Yıl	n	3	79	82
	%	3.7	96.3	100.0
1 Yıl 1 Gün-2 Yıl	n	0	40	40
	%	.0	100.0	100.0
2 Yıl 1 Gün-3 Yıl	n	0	22	22
	%	.0	100.0	100.0
3 Yıl 1Gün-4 Yıl	n	1	3	4
	%	25.0	75.0	100.0
4 Yıl 1Gün-5 Yıl	n	23	130	153
	%	15.0	85.0	100.0
5 Yılıdan Fazla	n	2	28	30
	%	6.7	93.3	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 9'a bakıldığında, 30 adaydan 23'ünün 4 yıl 1 gün-5 yıl zaman aralığındaki sürelerde sınavlara hazırlık yaptıkları görülmektedir. Sınavı kazanma oranı, sınavlara bu zaman diliminde hazırlanmış olan 153 adayda %15.0 olarak gözlemlenmektedir. Bu durum, mezun olunan lise türüne göre adayların başarı durumlarında ortaya çıkan sonuçla paralellik göstermekte olup, iki değişkende de (lise türü, hazırlık süresi) Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi (GSSL) mezunu adayların daha başarılı oldukları ve grup içi kazanma oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu zaman diliminde hazırlık yapanların büyük bir kısmını Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi (GSSL) mezunu adaylar oluşturmaktadır. GSSL'lerde mesleki müzik eğitimi verildiği düşünüldüğünde, en az dört yıllık bir zaman diliminde bu liselere devam etmiş olan adayların gördükleri öğrenimin, özel yetenek sınavlarına hazırlık süreci kapsamına dahil edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Adayların sınavlara hazırlanma biçimlerine göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 63'te yer almaktadır.

Tablo 10. Adayların sınavlara hazırlanma biçimine göre başarı durumları

(Table 10. Applicants' success situations according to the way they prepare for the examination)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Okul (GSSL)	n	25	152	177
	%	14.1	85.9	100.0
Özel-Bireysel Ders	n	0	63	63
	%	.0	100.0	100.0
Dershane-Kurs	n	4	125	129
	%	3.1	96.9	100.0
Bireysel Çaba	n	1	16	17
	%	5.9	94.1	100.0
Hazırlık Yapmayanlar	n	0	1	1
	%	.0	100.0	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 10 incelendiğinde, sınavı kazanan 30 adaydan 25'inin GSSL mezunu oldukları ve okulda aldıkları eğitimin dışında bir hazırlanma sürecinden (özel-bireysel ders, dershane vb.) geçmemiş kişiler oldukları görülmektedir. Her grubun kendi içerisindeki sınavı kazanma durumu düşünüldüğünde, en yüksek oranın, GSSL'lerde aldıkları eğitimle sınavlara hazırlanan adaylarda olduğu ve toplam 177 adayda bu oranın %14.1 olduğu gözlemlenmektedir.

Özel yetenek sınavlarına dershane ve kurslarda hazırlanan 129 kişiden 4'ü, bireysel olarak hazırlanan 17 kişiden ise 1'i sınavı kazanmıştır. Özel-bireysel ders alarak hazırlık yapan 63 adaydan ve hazırlık yapmadan sınava giren 1 adaydan hiçbiri sınavı kazanamamışlardır. Oysaki özel-bireysel derslerde verilen derslerde; dershane ve kurslarda verilen derslere göre öğrenci ile daha yakından ilgilenilir ve öğrenciye daha fazla zaman ayrılır. Öğrenci sayısı dershane ve kurslara göre daha düşük olduğu için daha ayrıntılı ve sağlıklı bir ders işleme ortamının yaratılması gerekir. Bu düşüncelerden hareketle sınava dershane ve kurslarda hazırlanan 4 adayın sınavı kazanmasının yanı sıra özel-bireysel ders alarak sınava hazırlanan adaylardan hiçbirinin sınavı kazanamaması dikkat çekicidir.

Adayların, sınavlara hazırlık süreci dışında müzik eğitimi alma durumuna göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 64'de yer almaktadır.

Tablo 11. Adayların sınavlara hazırlık süreci dışında müzik eğitimi alma durumuna göre başarı durumları

(Table 11. Applicants' success situation according to the situation of having music education aside from the preparation period)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Almayan	n	23	182	205
	%	11.2	88.8	100.0
Dershane-kurs	n	5	74	79
	%	6.3	93.7	100.0
Halkeğitim Merkezi	n	1	14	15
	%	6.7	93.3	100.0
Özel-Bireysel Ders	n	1	87	88
	%	1.1	98.9	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 11’de sınava giren 387 adayın ve kazanan 30 adayın; okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde, ya da diğer bir anlatımla okul bünyesinde aldıkları müzik eğitimi ve özel yetenek sınavlarına hazırlık sürecinde aldıkları müzik eğitimi dışında müzik eğitimi alma durumlarına ilişkin istatistiksel bilgiler yer almaktadır. 30 kazanan adayda en yüksek kazanan kişi sayısının, 23 adayla sınavlara hazırlık süreci ve okulda aldıkları müzik eğitimi dışında herhangi bir dersane-kursta, halkeğitim merkezinde ya da ailesinin yönlendirmesi veya kendi isteğiyle özel ders, çalgı vb. eğitim almayan adaylarda olduğu gözlemlenmektedir. Okul ve sınavlara hazırlık süreci dışında müzik eğitimi almayan 205 adayda kazanan adayların oranı, %11.2 ile diğer gruplar ile karşılaştırıldığında en yüksek seviyededir.

Lisans öncesi dönemde okul ve sınavlara hazırlık süreci dışında müzik eğitimi almayan adayların hem sınava giren toplam kişi sayısındaki hem de kazanan kişi sayısındaki en yüksek oranlara sahip olması dikkat çekicidir. Tablo 64’deki bulgulara göre özel ders alan veya herhangi bir dershanede, kursta ya da halk eğitim merkezlerinde müzik eğitimi alan adaylar, sınava katılım ve sınavı kazanma durumu açısından okul ve hazırlık süreci dışında müzik eğitimi almayan adayların oldukça gerisinde kalmışlardır. Erken yaşlarda özel dersler alan veya müzik eğitimi veren özengen kurumlara giden bireylerin, diğer kişilere göre müziksel yatkınlığının-hazırbulunuşluğunun daha yüksek olması ve özel yetenek sınavlarında daha başarılı olmaları beklenebilirdi. Fakat bazı adaylar için bu durumun; GSSL mezunu adayların hem sınava katılımda hem de kazanan kişi sayısında en yüksek oranda olmaları ve bu adayların zaten ortaöğretim kademesinde, GSSL’lerde mesleki müzik eğitimi almalarından dolayı özel ders almaya veya herhangi bir dersane, kurs ya da halk eğitim merkezinde müzik eğitimi almaya gerek duymamalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Adayların sınavlara hazırlık süreci dışında müzik eğitimi alma durumuna göre başarı durumlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 65’te yer almaktadır.

Tablo 12. Adayların çalgı alanına göre başarı durumları
(Table 12. Applicants’ success situation according to the instrument performed)

		Kazanan	Kazanamayan	Toplam
Piyano	n	12	124	136
	%	8.8	91.2	100.0
Keman	n	9	44	53
	%	17.0	83.0	100.0
Klasik Gitar	n	1	60	61
	%	1.6	98.4	100.0
Flüt	n	3	26	29
	%	10.3	89.7	100.0
Bağlama	n	2	59	61
	%	3.3	96.7	100.0
Viyola	n	0	15	15
	%	.0	100.0	100.0
Viyolonsel	n	2	11	13
	%	15.4	84.6	100.0
Kanun	n	1	2	3
	%	33.3	66.7	100.0
Ney	n	0	4	4
	%	.0	100.0	100.0
Trompet	n	0	1	1
	%	.0	100.0	100.0

	n	0	5	5
Blokflüt	n	0	5	5
	%	.0	100.0	100.0
Ud	n	0	5	5
	%	.0	100.0	100.0
Klarnet	n	0	1	1
	%	.0	100.0	100.0
Toplam	n	30	357	387
	%	7.8	92.2	100.0

Tablo 12 incelendiğinde kazanan adayların, çalgı alanı piyano, keman, klasik gitar, flüt, bağlama, viyolonsel ve kanun olan adaylardan oluştuğu ve çalgı alanı viyola, ney, trompet, blokflüt, ud ve klarnet olan adaylardan hiçbirinin başarılı olmadığını görülmektedir. En fazla kazanan adayın 12 kişi ile çalgı alanı piyano ve 9 kişi ile çalgı alanı keman olan grupta olduğu gözlemlenmektedir. Müziksel çalma sınavında keman ve flüt alanında performans gösteren adayların, genel katılımda bağlama ve klasik gitar alanında performans gösteren adaylardan daha az olmalarına rağmen, daha başarılı oldukları görülmektedir.

Çalgı alanında, sınava en fazla katılan ile sınavı en fazla kazanan kişi sayısı; 136 kişi ve 12 kişi ile piyano performansı gösterenlerdedir. Fakat en fazla katılımın olduğu dört grubun (piyano, klasik gitar, keman, bağlama) her grup için kendi içlerindeki oranları incelendiğinde, en yüksek oranın %17.0 ile çalgı alanı keman olan adaylarda olduğu tespit edilmiştir. Daha çok Türk müziği icralarında kullanılan bağlama, ney ve kanun çalgılarıyla performans gösteren adayların başarı durumlarının daha düşük olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)

Adayların sosyo-demografik nitelikte belirlenmiş bağımsız değişkenlere göre genel başarı durumları, başka bir deyişle sınavı kazanıp-kazanamama durumlarına ilişkin sonuçlar belirgin yönleriyle şu şekilde sıralanabilir;

- Kazanan adaylarda 15'er kişi sayısı ile kız ve erkek adayların eşit bir dağılım gösterdikleri ve kendi içlerinde kız (%8.4) ve erkek adayların (%7.2) kazanma oranlarının birbirlerine yakın olduğu bulunmuştur.
- Mezun oldukları lise türüne göre grupların kendi içlerindeki kazanma oranlarında, en yüksek oranın GSSL (%13.3) mezunlarında olduğu sonucu bulunmuştur. Mesleki müzik eğitiminin verildiği bu okulların amaçlarından biri de öğrencileri müzik öğretmenliği mesleğine yönleltmek ve hazırlamaktır. Bundan dolayı GSSL mezunlarının sınavda; hem kendi grubu içinde, hem de kazanan adaylar içinde en yüksek orana sahip olması bunun bir sonucu olarak düşünülebilir.
- Yaşantısının çoğunu büyükşehirlerde geçiren adaylarda kazanma oranının (%16.3) en yüksek olduğu bulunmuştur. Büyükşehirlerde eğitim-sosyal vb. imkânların daha fazla olmasından dolayı bu sonucun ortaya çıktığı söylenebilir. İlçe ve kasaba-köy gruplarında sadece 1'er adayın sınavı kazandığı ve başarı durumunun düşük olduğu saptanmıştır. Kazanan kişi sayısının en yüksek olduğu üç bölge içerisinde (Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri); kazanan adaylardaki en yüksek oranın, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%13.3) grubunda olduğu bulunmuştur. En yüksek sayıda katılımın 123 aday ile Doğu Anadolu Bölgesi'nde olmasına rağmen, kazanan kişi sayısının sadece 2 (%1.6) olması dikkat çekicidir.

- Anne ve babası üniversite mezunu olan adaylarda kazanma oranının en yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Anne %11.4, Baba %12.2). Kendi içlerindeki kazanma oranları incelendiğinde, babası ilköğretim kurumlarından mezun olan adayların (%7.6), babası ortaöğretim kurumlarından mezun olan adaylara göre (%5.3) daha yüksek orana sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durum, dikkat çekici bir sonuç olarak görülmektedir.
- Aile müzik ilgi durumuna göre; grupların kendi içlerinde, ailesinde müzik eğitimcisi bulunan adaylarda kazanma oranının en yüksek olduğu sonucu bulunmuştur (%9.6). Bu durum yönlendirmede, aile faktörünün önemini ortaya koymaktadır. Dikkat çekici bir durum olarak; yine grup içi kazanma oranlarına göre, ailesinde müzikle ilgilenmeyenlerin; dinleyici ve amatör düzeyde müzik ile ilgilenen gruplara göre daha yüksek düzeyde kazanma oranına sahip oldukları saptanmıştır.
- Kazanan adayların 23'ünün 500-1999 TL gelir aralığına sahip olduğu ve aile aylık gelir durumuna göre (varsa kendi geliri de dahil, ailesiyle yaşamıyorsa sadece kendi geliri), 1500-1999 TL grubunda olanlarda kazanma oranının diğer gruplara göre en yüksek oranda olduğu bulunmuştur (%9.8). Ayrıca sınava, aile aylık gelir durumu 2500 TL'nin üstünde olan sadece 27 kişinin girdiği belirlenmiştir. Bu özel yetenek sınavı örneği göz önüne alındığında, ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerde veya bireylerde, mesleki anlamda müzik öğretmenliğine yönelme oranının düşük olduğu söylenebilir.
- Özel yetenek sınavlarına hazırlık süresine göre, 4 yıl 1 gün-5 yıl grubunda yer alan adayların kazanma oranının; diğer grup içi oranlara göre en yüksek düzeyde olduğu sonucu bulunmuştur (%15.0). Hazırlanma biçimine göre, okulda yani GSSL'lerde aldıkları eğitimle hazırlananlarda kazanma oranının en yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (%14.1). Ayrıca dersane ve kurslarda hazırlananların, özel-bireysel ders alanlara göre daha başarılı oldukları görülmüştür. Okul ve sınava hazırlık süreci dışında müzik eğitimi alma durumuna göre kazanma oranının, bu süreç dışında ders almayanların grubunda (%11.2) en yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Bu durum GSSL mezunu olan ve sınavı kazanan adayların bir kısmının, okul ve sınava hazırlık süreci dışında müzik eğitimi almadığını göstermekte olup, dikkat çekicidir. Hazırlık süresinde olduğu gibi okul ve sınava hazırlık süreci dışında müzik eğitimi alma durumu değişkeninde de, dersane-kurs'ta eğitim alan adayların olduğu grubun; özel-bireysel ders alan adayların olduğu gruba göre daha başarılı olduğu sonucu bulunmuştur.
- Sınavı kazanan 30 adaydan çalgı alanına göre en yüksek kişi sayısını, 12 kişi ile çalgı alanı piyano olan adaylar oluşturmaktadır. Fakat gruplar içi kazanma oranlarına bakıldığında, en yüksek oranın çalgı alanı keman (%17.0) olan adaylarda olduğu saptanmıştır. Çalgı alanı ney, trompet, blokflüt, ud ve klarnet olan adayların sınavda başarılı olamadıkları görülmüştür. Ney, ud ve klarnet gibi çalgılar ülkemizde daha çok Türk müziği alanında kullanıldıkları düşünüldüğünde sınava, Türk Müziği çalgıları ile katılanların diğer gruplara göre başarı durumlarının daha düşük olduğu söylenebilir.
- Müzik Öğretmenliği Programı seçme sınavlarındaki alt testler ve bu alt testlerin birbirleri arasındaki ilişkileri konusunda çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Müzik araştırmacılarının bu konu üzerinde çalışmaları gerekmektedir.

- Konu ile ilgili diğer araştırmalarda, bu sınavlardaki öğrenci kaynağının sadece lise türü ve cinsiyet açısından incelendiği tespit edilmiştir. Sınavlara katılan öğrencilerin diğer sosyo-demografik özellikleri incelenmeli ve başarı durumları bu düzlemde araştırılmalıdır.
- Yaşantılarını büyükşehirlerde geçiren adayların diğer adaylara göre daha fazla imkâna sahip olmalarından dolayı daha başarılı oldukları söylenebilir. Bu açıdan il, ilçe, kasaba-köy gibi yerleşim yerlerinde yaşayan adaylar için de uygun ortamlar oluşturulabilir.
- GSSL mezunu öğrencilerin diğer lise mezunlarına göre daha başarılı olmaları sonucunun; hazırlanma biçimi açısından, okulda sınavlara yönelik eğitim almalarından dolayı ortaya çıktığı düşünülebilir. Diğer lise türlerinden mezun olan adaylar için bu sınavlara yönelik Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurslar verilmeli, dersane gibi özel ve tüzel kuruluşlarda verilecek eğitim, uzman kişiler tarafından yürütülmelidir. Bu yaklaşım denetlenebilir bir yapıyı beraberinde getirerek, GSSL mezunu olmayan adayların da bu sınavlara daha sistemli ve nitelikli bir biçimde hazırlanmalarını sağlanabilir.
- Yapılan sınavda Müziksel Söyleme alanının diğer puan türleri ve adayların sosyo-demografik özellikleri ile anlamlı ilişki durumunun diğer puan türlerine oranla çok az, hatta bazı değişkenlere göre hiç olmaması düşündürücüdür. Bu noktada bu alana yönelik uygulamaların gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- Bu alanlarda müziksel yatkınlığı-yeteneği, müziksel başarıyı belirlemek amacı ile yapılan alt testler ile adayların kişisel özellikleri arasında ilişki olup olmadığı konusu, üzerinde durulması gereken bir noktadır. Çünkü aile yapıları, eğitim durumları, müzik ile gerek eğitimsel boyutta gerekse diğer boyutlarda ilişki içinde olma durumları, çalgı alanları, ekonomik durumları vb. değişkenlerin; kişilerin sadece müziksel anlamda değil, hayatlarının tüm alanlarında ilişkisel bir konumda olduğu varsayılabilir. Sonuç olarak bu sınavların ana kaynağı insandır ve sınavlar insanların bu özellikleri de düşünülerek hazırlanmalı, soruların güçlük dereceleri yapılandırılmalıdır. Sınavların ana kaynağı olan bu adayların kişilik özelliklerinin nasıl olduğu ve bunlara göre puan ve başarı durumlarının sorgulanması konusu, araştırılması gereken bir problem durumu olarak ortaya çıkmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Büyüköztürk, Ş., (2007). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. (7. Basım). Ankara: Pegem akademi yayıncılık.
2. Cafoğlu, Z., (1996). Eğitimde Toplam Kalite, Avni Akyol-Ümit Kültür ve Eğitim Yayınları, İstanbul.
3. İnönü Üniversitesi. (2010). Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı, 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı Ön Kayıt ve Yetenek Sınavları Kılavuzu. İnönü Üniversitesi.
4. Karasar, N., (2007). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (17. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
5. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, (2010). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu. Ankara: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM).
6. Yenimahalle Belediyesi R.A.M., "Bireyi, Öğrenciyi Tanımak Neden Gereklidir?" (internet: 7.09.2010) www.yeniram.gov.tr